

Auramaurar

***Greinargerð með kennslubók um fjármál fyrir börn í
grunnskóla***

Bryndís Jónsdóttir
070988-2599

Lokaverkefni til B.Ed.-prófs í grunnskólakennarafræði
Leiðsögukennari: Guðmundur Kristinn Birgisson

Kennaradeild
Menntavísindasvið Háskóla Íslands
Júní 2011

Auramaurar

Greinargerð þessi ásamt kennslubók er 10 eininga lokaverkefni til
B.Ed-prófs við kennaradeild, Menntavísindasviði Háskóla Íslands.

© 2011 Bryndís Jónsdóttir
Ritgerðina má ekki afrita nema með leyfi höfundar.

Prentun: Bóksala kennaranema
Reykjavík, Ísland, 2011

Ágrip

Þar sem fjármál eru stór hluti af okkar daglega lífi þá er nauðsynlegt að við kunnum góð skil á þeim. Ég tel mikilvægt að byrja kennslu um fjármál strax á miðstigi grunnskólans eða jafnvel fyrr. Með kennslubókinni *Auramaurar* kynnast börn fjármálum á einfaldan og skemmtilegan hátt. Þau eiga að velta fyrir sér verðgildi peninga, hvernig þau eignast þá og ráðstafa þeim.

Efnisyfirlit

ÁGRIP	4
EFNISYFIRLIT	5
INNGANGUR	6
1. FJÁRMÁLALAESI.....	7
2. TÍU ÁRA BÖRN OG FJÁRMÁL.....	7
3. ÍSLENSKT FJÁRMÁLAUPPELDI.....	8
4. FJÁRMÁL Í AÐALNÁMSKRÁ GRUNNSKÓLA	10
4.1 HEIMILISFRÆÐI	10
4.2 LÍFSLEIKNI.....	11
4.3 STÆRÐFRÆÐI.....	12
5. UM NÁMSEFNIÐ	13
5.1 UNDIRBÚNINGUR.....	13
5.2 EFNISATRIÐI.....	13
5.3 ÚTLIT OG UPPSETNING	15
5.4 MARKMIÐ.....	15
6. LOKAORÐ.....	16
HEIMILDASKRÁ	17

Inngangur

Fjármál spila stóran þátt í lífi okkar allra, en við vitum öll að án peninga komumst við lítið áfram í lífinu. Það kostar að fæða sig og klæða, mennta sig og koma sér upp húsnæði. Það kostar einfaldlega að lifa. Hvort sem við borgum þetta sjálf eða ekki þá er alltaf einhver sem borgar fyrir þetta. Börn borga t.a.m. ekki fyrir upphald sitt en foreldrar eða forráðamenn þess gera það fyrir barnið. Það getur því verið ósköp þægilegt að vera barn og þurfa ekki að hafa áhyggjur af fjármálum.

Grunnskólakennrarar eiga að vera virkir þátttakendur í uppeldi barna. Eitt af uppeldishlutverkunum er að búa nemendur undir að takast á við lífið. Þar sem fjármál spila stóran þátt í lífi okkar er nauðsynlegt að börnin læri um þau. Aðalnámskrá er á sama máli, en gerðar eru kröfur um einhverja fjármálafræðslu í lífsleikni, stærðfræði og heimilisfræði í grunnskólum landsins. Þar sem ekkert kennsluefni er til um fjármál fyrir börn á miðstigi og yngsta stigi grunnskólans, ákvað ég að útbúa kennslubók um þetta efni ætlað tú ára börnum. Útkoman varð kennslubókin *Auramaurar*.

Hér á eftir verður fjallað um fjármálalæsi, þroska tú ára barna, þ.e. hvað þau geta lært um fjármál, og íslenskt fjármálauppeldi. Þá verður sagt frá hvað aðalnámskráin leggur áherslu á í sambandi við fjármál og að lokum verður farið í kennslubókina sjálfa, þ.e. undirbúning, efnisatriði, útlit, uppsetningu og markmið. Í þessum kafla má einnig finna kennsluleiðbeiningar.

1. Fjármálalæsi

Læsi er einn af fimm grunnþáttum sem eiga að vera til staðar í öllu skólastarfi. Hér er þó ekki einungis verið að tala um að þeir séu læsir sem geta lesið bók heldur að einstaklingur sé læs ef hann hefur hæfni til að skynja, skilja og taka þátt í að móta umhverfi sitt (Meyvant Þórólfsson, 31. mars 2011). Það er til margs konar læsi, t.a.m. upplýsingalæsi, vísindalegt læsi, stærðfræðilegt læsi, umhverfislæsi og fjármálalæsi.

Svo einstaklingur nái að dafna í skóla og síðar meir í lífinu þarf sjálfstraustið að vera í lagi. Það hefur sýnt sig að börn sem eiga erfitt með lestur eru oft á tíðum með minna sjálfstraust en þau sem eiga auðveldara með lestur (Ásthildur Snorradóttir og Sigurlaug Jónsdóttir, 2004, bls. 41). Sömu reglur gilda um læsi og lestur, enda þarftu að vera læs til að geta lesið. Ef þú ert ekki læs á umhverfi þitt eru miklar líkur á að þig vanti sjálfstraust, vegna óöryggis. Sjálfstraustið sem felst í því að vera læs má einnig tengja við fjármálalæsi, en að vera læs á fjármál gerir það að verkum að okkur á að miklum líkindum eftir að ganga betur í lífinu því við erum með sjálfstraust gagnvart fjármálum, við skiljum þau. Breki Karlsson, forstöðumaður *Stofnunar um fjármálalæsi*, útskýrir hvað fjármálalæsi er á þennan hátt:

Fjármálalæsi er getan til að lesa, greina, stjórna og fjalla um fjárhagslega þætti sem hafa áhrif á efnahagslega velferð einstaklinga. Það felur í sér getuna til að greina valkostí í fjármálum, fjalla um peninga án vandkvæða, gera áætlanir til framtíðar og bregðast skynsamlega við breyttum forsendum ákvarðana í fjármálum, þar með talið í efnahagsumhverfinu (Breki Karlsson, 2010, bls. 6).

Þegar ég fjalla um fjármál á ég við tekjur sem einstaklingur fær og hvernig hann kýs að ráðstafa þeim. Með hjálp bókarinnar *Auramaurar*, sem fjallar um fjármál á einfaldan hátt, eiga nemendur því að öðlast skilning á meðferð peninga, þ.e. hvernig hægt er að afla þeirra, eyða þeim og geyma þá.

2. Tíu ára börn og fjármál

Flest tíu ára börn hugsa mjög mikið og eru virk og lífsglöð en þó hafa sum þeirra áhyggjur. Þessar áhyggjur geta tengst einhverju fjölskylduvandamáli sem hefur komið upp, stríði sem á sér stað úti í heimi og börnin fá fréttir af í sjónvarpi eða

jafnvel áhyggjum yfir því að eitthvað komi fyrir einhvern í fjölskyldunni þeirra, að einhver lendi í slysi eða deyi (Álfheiður Steinþórsdóttir og Guðfinna Eydal, 1995, bls. 113). Mikil hugsun, virkni, félagslyndi og réttlætiskennd gera það að verkum að börn á þessum aldri vilja mörg láta gott af sér leiða. Þau hafa áhyggjur af þeim sem minna mega sín og halda því oft hlutaveltu, eða safna peningum á annan hátt, til styrktar félögum sem sinna þessum einstaklingum, veikum og fátækum (Álfheiður Steinþórsdóttir og Guðfinna Eydal, 1995, bls. 111). Það er því augljóst að tíu ára börn eru farin að hugsa um peninga og vita hverjir þurfa á þeim að halda. Þau byrja við sex ára aldurinn að gefa vinum sínum peninga í afmælisgjafir, en þá er 500 til 1000 kr. algeng upphæð. Gamanið felst í því að afmælisbarnið fær sjálft að velja sér eitthvað fyrir peninginn.

En hvernig kynnast börnin peningum nú til dags? Fá þau 300 kr. til að kaupa nammi úti í búð á laugardögum eða fara þau frekar með foreldrum sínum í búðina, velja nammið og foreldrarnir borga fyrir það með greiðslukorti? Þetta er að öllum líkindum mjög mismunandi. Foreldar ættu þó að vita að til að tíu ára barn fái tilfinningu fyrir verðgildi peninga þá þurfa peningarnir að vera áþreifanlegir og raunverulegir. Þetta stafar af því að hugsun sjö til tólf ára barna er hlutbundin. Þegar barn verður síðan tólf ára verður hugsunin óhlutbundin (Álfheiður Steinþórsdóttir og Guðfinna Eydal, 1995, bls. 92 og 122). Vegna þessarar hlutbundnu hugsunar eru allar gefnar peningaupphæðir í *Auramaurum* ekki hærri en 30.000 kr. Flest börn á grunnskólaaldri hafa séð 5000 kr. seðil svo það á að vera hægt að segja þeim að 30.000 krónur séu jafngildi sex 5000 kr. seðla.

3. Íslenskt fjármálauppledí

Í dag eru peningar nánast orðnir ósýnilegir, aðeins hugtak. Við sjáum lítið sem ekkert af þeim. Nánast einungis upphæðir inni í heimabankanum okkar. Hvernig ætlum við, með þessu áframhaldi, að stuðla að traustri tilfinningu fyrir verðgildi peninga hjá komandi kynslóðum? Eins og fram kemur í verkefninu, sem þessi greinargerð byggir á, þá er svar mitt að það þurfi að byrja ekki seinna en um tíu ára aldurinn að kenna börnum um fjármál og þ.a.l. verðgildi peninga. Við eigum ekki, sem foreldrar eða

kennrarar, að sætta okkur við ósýnilega peninga. Niall Ferguson orðar ósýnileikann á skemmtilegan hátt í bók sinni *Peningar sigra heiminn*, en þar segir hann:

Peningar eru ekki málmur. Þeir eru yfirlýsing um tiltrú og ekki skiptir miklu máli á hvað hún er skráð: silfur, leir, pappír eða skjá með fljótandi kristöllum. Allt má nota sem peninga, ... Og nú, á tímum rafeindatækninnar, virðist sem ekkert geti líka verið peningar (Niall Ferguson, 2009, bls. 35).

En það að peningar séu ekkert, aðeins tiltrú, geta börn yngri en tólf ára ekki skilið vegna hlutbundinnar hugsunar og því þurfa peningarnir að vera sýnilegir fyrir þann aldur. Ef tú ára barn fengi að velja hvort það vildi eiga 1000 kr. upphæð sem það sæi í heimabanka eða 500 kr. seðil, myndi það eflaust velja 500 kr. seðilinn, en fyrir börnum eru peningaseðlarnir sjálfir verðmæti, ekki upphæðin á tölvuskjánum. Eitthvað þarf því að gera svo peningarnir hverfi ekki sjónum okkar. Ég tel að hvert barn eigi að fá að safna einhverjum peningum í sparibauk a.m.k. til tólf ára aldurs. Margir foreldrar eru með sérstakan sparnaðarrekning fyrir barnið sitt, sem er gott mál, en þegar á að setja peninga inn í bankann þá er mikilvægt að barnið fái að fara sjálft með peningana í bankann, þ.e.a.s. ef það hefur aldur til og skilur að bankinn ætli að geyma peningana. Þá er líka tilvalið að útskýra fyrir barninu hvað vextir eru, en gera það á einfaldan hátt.

Foreldrar nota flestir nánast einungis greiðslukort og börn frá níu ára aldri geta eignast kort, en það er þó aðeins til að nota í hraðbanka og hjá gjaldkera, þ.e.a.s. þau geta ekki greitt með kortinu sjálfu heldur verða þau að taka peninginn út fyrst. Mér þykir nauðsynlegt að börn læri um fjármál og fái tilfinningu fyrir verðgildi peninga áður en þau geta sjálf fengið debetkort sem þau greiða fyrir vörur með, en þegar börn verða tólf ára er þeim heimilt að eignast sitt eigið debetkort og þurfa þar af leiðandi ekki að sjá peninga meir. Eins og komið var inn á hér áður, þá er það við tólf ára aldurinn sem börnin fara að hugsa óhlutbundið, en það felur meðal annars í sér að þau eiga að vita að þó svo þau láti enga sýnilega peninga af hendi, rétti bara kort og fá það síðan aftur til baka, þá eru þau að eyða peningum.

Foreldrar og forráðamenn bera ábyrgð á uppeldi barna sinna og eiga að undirbúa þau undir að verða sjálfstæðir þátttakendur í hinu daglega lífi. Einn af stóru þáttunum í lífi okkar eru peningarnir, þ.e. fjármálin okkar, og ættu foreldrar því að kenna börnum sínum undirstöðuatriði í fjármálum. Raunin er þó sú að flestir gera

það ekki, en niðurstöður rannsókna, sem Breki Karlsson stóð fyrir, sýna að fjármálalæsi Íslendinga er lítið. Ætli þetta sé ekki ein af ástæðum þess að foreldrar fræða börn sín ekki um fjármál, þ.e. því þeir hafa sjálfir litla þekkingu á þeim. Það er merkilegt að niðurstöður rannsókna sýni að um 70% foreldra fræða börn sín um kynlíf en aðeins 30% þeirra fræða þau um fjármál (Breki Karlsson, 2010, bls. 5). Það er því engin spurning að við þurfum að efla fjármálalæsi þjóðarinnar. Hér kemur grunnskólinn inn í. Með því að útbúa námsefni um fjármál fyrir börn tel ég mig vera að stíga eitt skref í átt að bættu fjármálalæsi Íslendinga. Rannsóknir hafa einnig sýnt að við Íslendingar viljum fræðast um fjármálin okkar því við gerum okkur grein fyrir því að við erum flest ekki nógu fær á þessu sviði (Breki Karlsson, 2009, bls. 30).

4. Fjármál í aðalnámskrá grunnskóla

Samkvæmt aðalnámskrá grunnskóla koma fjármál við sögu í þremur námsgreinum, þ.e. lífsleikni, stærðfræði og heimilisfræði. Hér á eftir verður greint frá því hvað er ætlast til að nemendur læri um fjármál í hverju af þessum þremur námsfögum.

4.1 Heimilisfræði

Í heimilisfræði koma fjármál til sögunnar þegar hugað er að innkaupum fyrir matargerð. Í verklegri kennslu, sem er stærsti hluti alls náms í heimilisfræði, fer kennslan aðallega fram í kennslueldhúsinu en einnig er farið á aðra staði. T.d. geta nemendur farið í matvöruverslun nálægt skólanum og kynnt sér mismunandi verð á vörum (Aðalnámskrá grunnskóla, heimilisfræði, 2007, bls. 6).

Nemendur eiga við lok 3. bekkjar að hafa áttað sig á því að það er hagkvæmt fyrir bæði fjárhag einstaklings og umhverfið sjálft að spara kaup og notkun á sumum hlutum, eins og t.d. eldsneyti, sígarettum og sápu (Aðalnámskrá grunnskóla, heimilisfræði, 2007, bls. 17). Við lok 7. bekkjar eiga nemendur að geta metið eigin neyslu m.t.t. verðs og gert verðsamanburð á heimagerðum og tilbúnum mat. Einnig eiga þeir að hafa velt fyrir sér hvernig þeir geti best varið vasapeningunum sínum og fengið tilfinningu fyrir verðmætum og sparnaði. Flestum þessara markmiða er fylgt eftir í *Auramaurum*, en þar læra börnin að meta eigin neyslu m.t.t. verðs, velta fyrir

sér hvernig þeir ættu að eyða vasapeningunum sínum á sem skynsamastan hátt og sjá tilgang með sparnaði.

Í lok 9. bekkjar eiga nemendur að hafa velt fyrir sér lífsgildum ásamt menntun og atvinnu, og hugleitt á hvaða hátt þessi atriði gefa lífinu gildi (Aðalnámskrá grunnskóla, heimilisfræði, 2007, bls. 26). Við lok 10. bekkjar eiga þeir síðan að geta lagt gagnrýnið mat á eigin neyslu og átta sig á því hvaða áhrif tískar getur haft á neyslu þeirra (Aðalnámskrá grunnskóla, heimilisfræði, 2007, bls. 12). Í *Auramaurum* er aðeins komið inn á þessa þætti, en þar fá nemendur tækifæri til að velta fyrir sér hvað gefur lífi þeirra gildi og gagnrýna sína eigin neyslu.

4.2 Lífsleikni

Eins og fram hefur komið þá er uppeldishlutverk kennara mikilvægt. Samkvæmt aðalnámskrá á kennarinn að efla alhliða þroska nemandans í lífsleiknikennslu. Nemandinn á að efla færni sína í félagslegum samskiptum, læra að vera þáttakandi í lýðræðislegu samfélagi og geta tekist á við það sem daglegt líf býður upp á. Til að geta tekist á við daglegt líf þurfa einstaklingar að þekkja til fjármála. Meginbreytingin, sem gerð var í lífsleikni í aðalnámskránni 2007, var sú að meiri áhersla var lögð á fjármálafræðslu (Aðalnámskrá grunnskóla, lífsleikni, 2007, bls. 5). Í aðalnámskrá frá 1999 er einungist minnst á að nemendur eigi að hafa grundvallarþekkingu á fjármálum (Aðalnámskrá grunnskóla, lífsleikni, 1999, bls. 12).

Samkvæmt aðalnámskránni frá 2007, eiga nemendur við lok 7. bekkjar eftir nám í lífsleikni, að geta áttað sig á kostnaðinum sem fylgir neyslu þeirra, líkt og í heimilsfræði, og við lok 10. bekkjar eiga þeir að hafa áttað sig á mikilvægi skipulagra fjármála og vita hvað það kostar að reka heimili. Í lokamarkmiðunum í lífsleikni er síðan bent á að nemendur eigi að þekkja fjármálaumhverfi einstaklinga og samfélags og vera skynsöm hvað varðar þeirra eigin fjármál (Aðalnámskrá grunnskóla, lífsleikni, 2007, bls. 5). Það er því augljóst að verið er að auka fjármálafræðsluna. Í bókinni *Auramaurar* kynnast börn kostnaðinum við þeirra eigin neyslu og læra að vera skynsöm í fjármálum. Áfangamarkmiðin við lok 7. bekkjar eru því uppfyllt í bókinni og einnig lokamarkmiðin, þó börnin kynnist þar mjög einfaldri mynd af fjármálum.

4.3 Stærðfræði

Það er nauðsynlegt að vera með lágmarkskunnáttu í stærðfræði til að geta verið þáttakandi í hinu daglega lífi. Mikil stærðfræði felst t.d. í fjármálum og eiga grunnskólarnir því að tengja stærðfræðikennslu að einhverju leyti við daglegt líf og störf þar sem peningar eru notaðir (Aðalnámskrá grunnskóla, stærðfræði, 2007, bls. 4). Mikil hlutbundin vinna á sér stað í stærðfræðikennslu, en þannig eiga nemendurnir að efla betur skilninginn á hugtökunum, t.d. með því að nota kennslupeninga þega þeir reikna dæmi sem fela í sér peningaupphæðir (Aðalnámskrá grunnskóla, stærðfræði, 2007, bls. 8).

Við lok 4. bekkjar eiga nemendur að geta notað mynt og seðla, en í því felst að geta áætlað, talið, gefið til baka og skrifað niður peningaupphæðir (Aðalnámskrá grunnskóla, stærðfræði, 2007, bls. 17). Í þessu eru einungis reikniaðgerðirnar samlagning og frádráttur, en ég geri ráð fyrir því, í *Auramaurum*, að börnin kunni þær.

Við lok 7. bekkjar eiga nemendur að geta leyst fjármálatengd verkefni sem tengjast annað hvort fjármálum heimila eða ungmenna, en það gera þeir með því að nota einföld atriði úr bókhaldi (Aðalnámskrá grunnskóla, stærðfræði, 2007, bls. 25). Einnig er mælst til þess að nemendur kynnist erlendum gjaldeyri, þ.e. skoði aðra peningaseðla og mynt og spreyti sig á að bera saman verðgildi þeirra við íslenska peninga (Aðalnámskrá grunnskóla, stærðfræði, 2007, bls. 56). Ekkert er farið út fyrir landsteinana í *Auramaurum*, en þar er áhersla lögð á grunnskilning á íslenskum peningum.

Við lok 10. bekkjar eiga nemendur að hafa fengist við peningaspil í tölfraði og líkindafræði og hafa unnið með raunhæf dæmi um fjármál einstaklinga og heimila í hlutföllum og prósentum (Aðalnámskrá grunnskóla, stærðfræði, 2007, bls. 75). Nemendur eiga því að geta notað stærðfræði til að hjálpa þeim við að skipuleggja fjármál sín. Lítill áhersla er lögð á stærðfræði í *Auramaurum*, enda átti bókin ekki að vera stærðfræðibók.

5. Um námsefnið

Hér verður farið yfir undirbúning *Auramaura*, sagt lítillega frá efnisatriðum bókarinnar, útlit hennar og uppsetning skýrð og loks sagt frá helstu markmiðum hennar, þ.e. hvað börnin eiga að læra af bókinni.

5.1 Undirbúningur

Ég áttaði mig á því, eftir að hafa ákveðið að búa til þetta námsefni, að ég var sjálf ekki mjög vel fjármálalæs. Ég þurfti því að afla mér meiri vitneskju um fjármál og öðlast meira sjálfstraust. Til að gera það las ég bókina *Ferð til fjár* eftir Breka Karlsson. Þó svo hún sé leiðarvísir um fjármál fyrir ungt fólk á framhaldsskólaaldri þá er hún einnig tileinkuð öllum þeim sem vilja efla fjármálalæsi sitt. Einig sótti ég námskeið hjá Breka Karlssyni sem hafði það markmið að auka fjármálalæsi þeirra sem mættu. Ég hvet kennara og jafnvel foreldra sem ætla að fræða börn um fjármál til að lesa bókina. Einig bendi ég á *Stofnun um fjármálalæsi*. Eins og fram hefur komið er Breki Karlsson stofnandi hennar en einig forstöðumaður. Stofnunin hefur það að markmiði að bæta fjármálalæsi íslensku þjóðarinnar (Breki Karlsson, 2010, bls. 2). Fullorðnir geta því einig leitað til stofnunarinnar, en hún hefur m.a. haldið námskeið um fjármál, eins og það sem ég sótti, fyrir alla sem vilja, þeim að kostnaðarlausu.

5.2 Efnisatriði

Að mestum hluta varð efni bókarinnar *Auramaurar* til út frá mínum hugmyndum en einig hef ég fengið hugmyndir frá leiðsögukennaranum, foreldrum og bræðrum mínum. Einig las ég efni sem ég fann um fjármál og fékk einhverjar hugmyndir þaðan. Eins og fram hefur komið þá las ég bókina *Ferð til fjár* sem er leiðarvísir um fjármál fyrir ungt fólk og talin henta vel í kennslu í framhaldsskólum. Einig las ég bók eftir Auði Pálsdóttir, *Auraráð*, en hún ætti að henta til kennslu í tíunda bekk. Ég fékk sjálf einhverjar hugmyndir við lestur þessara bóka og einig hjálpuðu þær mér svolítið með að finna hvaða atriði ég átti að taka fyrir í bókinni minni.

Í *Auramaurum* eru fjármál tekin fyrir á mjög einfaldan hátt. Ég ákvað að fjalla um vöruskipti, verðgildi, laun, vasapeninga, eyðslu, vexti og greiðslukort. Þessi atriði taldi ég vera næg til að kenna átta til tú ára börnum um fjármál sem snerta þeirra daglega líf. Í fyrsta kaflanum, *Peningar og vöruskipti*, er fjallað um hvernig fólk hagaði

sér áður en peningarnir urðu til og vöruskipti útskýrð á einfaldan hátt. Í kaflanum *Verðgildi* er hugtakið verðgildi útskýrt og velt fyrir sér verðgildi ýmissa hluta. Verðgildi hlutanna er síðan tengt við vöruskipti. Í þessum kafla er heimaverkefni, en markmiðið með því er að nemendur efli tilfinninguna fyrir verðgildi hluta og peninga enn betur ásamt því að finna hversu mikils virði ákveðnir hlutir í herberginu þeirra eru.

Í kaflanum *Laun, vasapeningur og eyðsla* eru þessi þrjú hugtök rædd. Hugtökin eru útskýrð og nemendurnir eiga að skoða hvort þeir fái einhver laun eða vasapeninga og hvernig þeim er eytt. Síðan eru vextirnir skoðaðir í næsta kafla. Þar er útskýrt að ef einhver fær lánaða peninga hjá öðrum og getur ekki borgað þá fyrr en eftir t.d. ár, þarf viðkomandi að borga meira en hann fékk að láni. Vextirnir eru síðan tengdir við bankann, þ.e. sagt frá því að bankinn borgar okkur vexti þegar við látum hann geyma peningana okkar.

Kaflinn *Greiðslukort* fjallar um debet- og kreditkort. Debetkort eru kynnt, þ.e. hvað kostar að eiga þau og hvernig hægt er að nota þau. Það er lítið fjallað um kreditkortin, en þau eru aðeins kynnt til að tengja við vexti. Loks er það kaflinn *Hvað skiptir máli*, en þar er rætt um að fleira skipti máli í lífinu en peningar.

Í bókinni eru nokkrir umræðukassar. Þeir hvetja til umræðna um efnið. Ég tel mikilvægt að kennarar leggi áherslu á umræður og leyfi nemendum að velta fyrir sér efninu og skiptast á skoðunum, en það getur aukið skilning þeirra.

Bókin endar á vangaveltum auramauranna Millu og Míós, en þar velta þau fyrir sér hvaðan peningarnir koma og af hverju sé ekki hægt að búa til nóg af peningum fyrir alla. Við vitum að ekki er hægt að prenta peninga endalaust svo allir eigi nóg. Seðlabankinn einn má prenta þá, en hann gerir það ekki nema það séu einhver verðmæti á bakvið. En þær reglur eru of flóknar fyrir börn til að skilja enda er markmiðið með vangaveltunum einungis að fá þau til að hugsa víðara og skynja að fjármálin eru flókið fyrirbrigði og þau eiga margt enn ólært, þó maurarnir Milla og Míó hafi kennt þeim margt gagnlegt.

5.3 Útlit og uppsetning

Bókin *Auramaurar* er byggð upp á samtölum milli tveggja maura, þeirra Millu og Míós, sem spjalla saman um fjármál. Þó þurfa lesendur einnig að svara spurningum sem snerta þá sjálfa, spjalla saman um ákveðin efnisatriði og velta ýmsu fyrir sér. Tilvalið er að láta two nemendur í einu lesa textann upphátt, þ.e. einn les þá fyrir Millu og hinn fyrir Míó.

Bókin skartar skemmtilegum myndum af auramaurum, en ég tel að myndirnar og uppsetningin geri bókina þannig að hún verði líka sögubók, en ekki einungis kennslubók. Ég ákvað að myndskreyta bókina til að ná athygli barnanna betur, en eitt af hlutverkum mynda í bókum er að halda athygli barnsins sem les (Margrét Tryggvadóttir, 1999, bls. 101). Eins og fram hefur komið þá samdi ég texta bókarinnar og teiknaði myndirnar. Ég var viss um að það myndi skila bestum árangri ef ég gerði bæði því þegar ég skrifaði textann þá sá ég persónurnar fyrir mér. Ég vandaði mig við gerð mauranna og gætti þess að hafa þá einfalda, litríka og glaðlega. En ef höfundur mynda leggur sig ekki fram við gerð þeirra er sagt að textinn geti oft orðið betri án þeirra (Margrét Tryggvadóttir, 1999, bls. 105). Eftir mikinn tíma og mörg uppköst urðu Milla og Míó loksins til, tveir litlir, litríkir og glaðlegir maurar.

Margrét Tryggvadóttir lýsir sambandi texta og mynda á fallegan hátt í greininni *Setið í kjöltunni*. Þar segir hún að textinn og myndirnar eigi að vera eins og tvær laglínur í sama tónverkinu, en ég tel að textinn minn og myndirnar geri það ágætlega. Einnig talar Margrét um að það sé mikilvægt fyrir börn að vera með myndskreyttar bækur því þannig séu minni líkur á að þolinmæðin renni út þegar textinn er lesinn. Myndirnar eru einnig nauðsynlegar því með þeim ná flest börn að muna betur efni bókarinnar (Margrét Tryggvadóttir, 1999, bls. 105-107).

5.4 Markmið

Markmiðið með *Auramaurum* er að kynna fyrir börnum á einfaldan hátt, en um leið skemmtilegan, helstu atriði varðandi peninga og tengja þau hlutum sem þau þekkja úr daglegu lífi. Gera þeim grein fyrir hvernig peningarnir geta veitt þeim efnisleg og veraldleg gæði, en um leið að þeir fást ekki án fyrihafnar, heldur þarf alltaf einhver að leggja eitthvað af mörkum til að afla þeirra. Einnig er lögð áhersla á að kenna börnum að nota peningana sína skynsamlega.

6. Lokaorð

Hér hefur verið fjallað á fræðilegan hátt um kennslu í fjármálum fyrir börn í grunnskóla og fjármál í aðalnámskrá grunnskóla, ásamt því að kynna kennslubókina *Auramaurar*. Ég lagði upp með að búa til kennsluefni um fjármál fyrir tú ára börn svo greinargerðin tekur mið af því. En eftir að hafa lokið við gerð kennslubókarinnar og greinargerðarinnar, sem henni fylgir, komst ég að því að bókin höfðar betur til barna, yngri en tú ára. Efnislega hentar bókin tú ára börnum, en útlitið og framsetning efnisins gerir það að verkum að hún höfðar til yngri barna.

Ég fékk nokkur börn á aldrinum sjö til tú ára til að lesa bókina og vinna verkefni í henni. Niðurstaðan varð sú að hún hentaði best átta til níu ára börnum. Tú ára börnum þótti hún svolítið barnaleg, en sjö ára börn áttu erfitt með að skilja hana þótt þeim þætti hún skemmtileg. En það er við átta ára aldurinn sem börn fara að sýna peningum meiri áhuga, þ.e. þau vilja eignast þá, og velta þá fyrir sér hvernig þau myndu ráðstafa þeim (Álfheiður Steinþórðóttir og Guðfinna Eydal, 1995, bls. 104). Niðurstaða mín er því sú að ef bókin væri tekin til kennslu þá hentaði hún best nemendum í þriðja og fjórða bekk.

Þegar ég hóf vinnuna var úr ýmsu að moða. Sýndir voru þættir um fjármálalæsi í Ríkissjónvarpinu og námskeið voru haldin hjá fjármálastofnunum. Það var greinilega vakning í þjóðfélaginu, eftir að kreppan skall á, til að bæta fjármálalæsi. Ég las tvær kennslubækur um fjármál, eina ætlaða nemendum á unglingsastigi og aðra á framhaldsskólastigi, og ýmislegt annað efni. Ég gat ekki fundið aðgengilegt kennsluefni um fjármál sem hentaði sem byrjunarkennsluefni í grunnskólum. Það hvatti mig frekar til að vinna þetta verkefni og hafði áhrif á endanlega gerð kennslubókarinnar.

Ég hvet kennara sem foreldra til að fræða börn um fjármál áður en það verður of seint. En í frumskógi kreditkorta, yfirdráttar, verðtryggingar og vaxta er betra að byrgja brunninn áður en barnið er dottið ofan í hann.

Heimildaskrá

Aðalnámskrá grunnskóla. *Lífsleikni.* (1999). Reykjavík: Menntamálaráðuneytið. Sótt

3. mars 2011 af <http://bella.stjr.is/utgafur/lifsleikni.pdf>

Aðalnámskrá grunnskóla. *Lífsleikni.* (2007). Reykjavík: Menntamálaráðuneytið. Sótt

2. mars 2011 af

http://bella.mrn.stjr.is/utgafur/adalnamskra_grsk_lifsleikni.pdf

Aðalnámskrá grunnskóla. *Heimilisfræði.* (2007). Reykjavík: Menntamálaráðuneytið.

Sótt 21. mars 2011 af

http://bella.mrn.stjr.is/utgafur/adalnamskra_grsk_heimilisfraedi.pdf

Aðalnámskrá grunnskóla. *Stærðfræði.* (2007). Reykjavík: Menntamálaráðuneytið.

Sótt 21. mars 2011 af

http://bella.stjr.is/utgafur/adalnamskra_grsk_staedfraedi.pdf

Álfheiður Steinþórsdóttir og Guðfinna Eydal. (1995). *Barnasálfræði: Frá fæðingu til*

unglingsára. Reykjavík: Mál og menning.

Ásdís Egilsdóttir. (2000). Að kunna vort mál að ráða. Í Hemir Pálsson (ritsjóri),

Lestrarbókin okkar: Greinasafn um lestur og læsi (bls. 25-38). Reykjavík:

Rannsóknarstofnun Kennaraháskóla Íslands: Íslenska lestrarfélagið.

Ásthildur Snorradóttir og Sigurlaug Jónsdóttir. (2000). Mál og lestur . Í Hemir Pálsson

(ritsjóri), *Lestrarbókin okkar: greinasafn um lestur og læsi* (bls. 39-49).

Reykjavík: Rannsóknarstofnun Kennaraháskóla Íslands: Íslenska lestrarfélagið.

Breki Karlsson. (2010). *Ferð til fjár: Leiðarvísir um fjármál fyrir ungt fólk.* Reykjavík:

ABCD.

Breki Karlsson. (2009). Íslendingar falla í fjármálalæsi. *Tímarit Háskólans í Reykjavík,*

1(1), 30-31. Reykjavík: Háskólinn í Reykjavík.

Magrét Tryggvadóttir. (1999). Setið í kjöltunni: um myndabækur sem

bókmenntaform, greiningu þeirra og sérstöðu íslenskra myndabóka. *Raddir*

barnabókanna: Greinasafn (bls. 101-136). Reykjavík: Mál og menning.

Meyvant Þórólfsson. (2011, mars). *Fimm grunnþættir menntunar.* Fyrirlestur fluttur í

námskeiðinu Nám og kennsla: Fagmennska kennara við Háskóla Íslands,

Reykjavík.